

(Miért nem kifogásolja mindjárt a »béke istenét« is, mert hisz úgy sem hívták a magyarok új istenét?!)

A »Hadúr« szó használatára mindjárt egy teljesen analog, illustris példát is idézek. A »Millenniumi Történet« előszavában (13 l.) H. L. ezt olvashatja: »*Hadúr* oltárai felett merész alkotású templomok törnek a magasba... a *keresztnek* boesánatszava győz a szíveken«. És a ki ezt írta nem »kolozsvári«, csak »Kolos«, de *Vaszary: Magyarország primása* s véletlenül egyszersmind *történetíró*, a ki minden valószínűség szerint van annyira tisztában a magyar istenekkel, mint H. L. úr, a Hadúr-tagadó nagy nyelvélő.

Ezek után azzal is tisztában lehet mindenki, hogy H. L. úr eme »*kritikája*« (hogy az ő más kirohanásában használt szavaival éljek) *inkább kontár tekintélyeskodás* (recte: szószátyárkodás), *mint komoly vélemény*«. (Ethnographia 342.) s hogy jobb lesz neki a *magyarok istenének* békét hagyania s megmaradnia amaz apró bogarak mellett, melyekről az Ethnographia 339. lapján oly szakértően értekezik.

Eme 4-ik, kákán bogot kereső mű-kirohanása után azzal is tisztába lehet mindenki, hogy H. L. úr kötölözködéseit komolyan venni nem lehet s csak egy fegyver lehet méltó hozzá — az ignorálás.

Olvasóinktól pedig bocsánatot kérünk, hogy eddig rá papirt és nyomdafestéket pazaroltunk.

Sz. I.

Folyóiratok.

A »*Századok*« okt. füzetében *Thúry József* nagybeesű történeti tanulmányt kezd meg »A magyarok eredete, őshazája és vándorlásai« felől. Főérdeme, hogy tisztázza azt a zavart, melyet a nyelvészek a magyar történelemben história-csinálásukkal elkövettek. *Jakab Elek* folytatja és befejezi a »Székely telepekről Magyarországon megkezdett útleírását. *Gr. Wilczek Ede* a Horváthy család lázadását és a magyar tengervidék elszakadásáról adja II. közleményét. *Kropf Lajos* Pászthói Rátholdi Lőrincz zarándoklását írja le 1411-ből — a purgatoriumba. Tört. Irodalom és tárcza közlemények zárják be a tartalmas füzetet.

Az *Akadémiai Értesítő* okt. (82.) füzetében *Beöthy Zsolt* közli azon emlékbeszédét, melyet Budapesten a Brázay-házon felállított Czuczor-emléktábla leleplezése alkalmával elmondott. Ezután egy terjedelmes mutatóvány következik *Ruskin* »Velence kövei« cz. művészettörténeti munkájából, melyet *Geöcze Sarolta* fordított magyarra. *Holló István* mutatóványt közöl *Ribot* »A lelki átöröklés« cz. munkájának fordításából, melyben Ribot elismeri, hogy van lelki átöröklés, de az legfeljebb 4—5 nemzedéken keresztül marad meg. *Radó Antal* olasz irodalomtörténetéből egy fejezetet közöl »*Petrarcha daloskönyve*« cz. alatt. — Végül folyóiratok szemléje, akadémiai jegyzőkönyvek következnek.

Az *Archeologiai Értesítő* okt. (4.) számában *Reinecke Pál* »A neolith-kori keramika magyarországi csoportja« cz. a. az ilyenmő magyarországi leleteket, főként a szegedit és kishegyit ismerteti. *Kárpáti Kelemen* a velemi (Vas

m.) gazdag bronzleleteket mutatja be. *Lehoczky* Tivadar az újabb beregmegyei ércleleteket ismerteti. *Gerecze* Péter néhány árpádkori román stylusban épült templomot ismertet. *Pór* Antal a karlssteini (Csehország) vár magyar érdekű emlékeit t. i. magyar szentekre vonatkozó fal- és táblafestményeit ismerteti Neuwirth műve után. *Schönherr* Gyula bemutatja és magyarázza Utjesenich György azon ezímerét, mely a szamosújvári vár egyik ajtaja felett levő köbe van bevésve. *Mihalik* József a milleniumi kiállításon látható hazai ötvösműveket, *Nagy* Géza pedig a hadtörténelmi emlékeket ismerteti. — Szakirodalom, társulati ügyek s kisebb leletek ismertetése zárja a füzetet.

A *Történelmi Tár* okt.—decz. (4.) füzetében *Thallóczy* Lajos megemlékezik az 1596. ban elhunyt Gablman Miklós császi hadi történetíróról s közli prózai fordításban annak az 1581—87.-i csatározásokról német versekbe foglalt emlékiratát. *Áldásy* Antal közli a Telkessy István egri püspök elmozdítására és visszahelyezésére vonatkozó leveleit a római curiának. Telekessyt 1710-ben elmozdították hivatalától, mivel állítólag Rákóczi-párti volt, de már 1711-ben visszahelyezték. *Komáromy* András befejezi a »Br. Perényi család levéltárából« cz. terjedelmes közleményét; *Beke* Antal folytatja a kolozsmonostori levéltár közlését. A vegyesek közt *Mitis* Oszkár egy új adatot közöl I. Ferdinánd és Anna királylány eljegyzéséhez. Különösen érdekes a *Földváry* László által közölt két levél, melyekben Cserey Mihály »aetatis suae annorum 82« a király s Teleky Pál előtt forgatja a maga meritumjait, hogy t. i. milyen fideliter, külső-belső javainak mennyi eversiójával s elfelejthetetlen költségével szolgálta ő a császárt.

A *Hadtörténelmi Közlemények* okt. (4.) számában *Stephanie* Adolf a budai kir. palota, dévényi és pozsonyi várak történetét írja le röviden, sikerült képekkel illusztrálva az érdekes szöveget. *Komáromy* András, Báthori Gábor eseményekben gazdag uralkodásának történetére vonatkozó okleveleket közöl a Thurzó levéltárból. *Gömöry* Gusztáv a cs. k. hadi levéltár alapján leírja az 1593. nov. 3-án lefolyt pákozdi csatát, mely a hosszú hadjárat alatt egyik legfényesebb győzelme volt a császári hadaknak. *Kropf* Lajos befejezi Castaldo erdélyi működéséről írott tanulmányát. *Koncz* József Apaffy Mihály 1683. évi hadjáratához két hosszabb okiratot közöl a Telekiek levéltárából. — Az apróságok közt *Kropf* L. a török időszámítást ismerteti, *Koncz* J. az erdélyi nemesi felkelés szervezésére 1744-ben tett intézkedéseket közli. Ugyanő közli azon ajándékok jegyzékét, melyekkel Apaffy 1683-ban Bécs alatt a török táborban kedveskedett, mely szerint a vezértől le a papírdörgelődig mindenkinek ajándékot adott, a kivel csak találkozott s ez ajándékok összege: 6320 arany, 2286 tallér, 6 szekereslő, 15 paripa s 6 virágos kupa.

Az *Erdély* 6. számába *Stuart* Benedikta a Themze mellől küldte el »Kolozsvári képek« cz. közleményét, szívesen emlékezve meg Kolozsvárról. *Amstrong* F. G. szintén kolozsvári kirándulását beszéli el. Hoffmann Géza a Székelyföld ércvidékét, *Versényi* György Solyomköt ismerteti. K. *Nagy* Sándor érdekes néprajzi adatot közöl a gainai leányvásárol. *Balázs* G. szepességi kirándulásáról tartott felolvasását közli.

A *Magyar Nyelvőr* okt. (10.) füzetében *Kicska* Emil folytatja az alanyról és állítmányról írt érkezését. *Jendrássik* Ernő az idegen szavakra nézve azon véleményét közli, hogy a hol épen szükséges, vegyük át azokat, de csak is az alapszókat s ezekből magyar képzőkkel alkossuk a képzős szókat. *Balássy* Ferencz kimutatja, hogy a Váradi Regestrumban előforduló hely és személynevek kitünő segédeszközökül ajánlkoznak régi neveink magyarázatához. *Zolnai* Gyula a Bpesti Hirlap orthologiai törekvését bírálja. — Idegen szavak, nyelvújítási adatok, érdekes népnyelv hagyományok.

Az *Irodalomtörténeti Közlemények* (3.) füzetében *Bayer* József elismeréssel adózik *Kazinczy* Fer. Molière fordításainak. *Ráth* György befejezi azon közleményét, melyben *Bullinger* Henriknek a magyarországi reformációhoz való viszonyát ismerteti. *Rupp* Kornél ismerteti *Ozorai Imre* biblia fordításait. *Kandra* Kabos megkezdi »Az ősmagyar csillagos ég« cz. közleményét, a rokon népek csillagismeretének előadásával. — Az adattárban *Téglás* G. *Salamon* Ferencz családjának történetéhez, *Demek* Gy. *Kisfaludy* S. magán-életéhez, *Dézszy* L. a népmesék történetéhez közöl adatokat. — *Récsey* Viktor folytatja *Révai* Miklós *Paintner* Mihályhoz intézett leveleinek, *Czékus* L. pedig *Jászay* Pál naplójának közlését.

Az *Egyetemes Philologiai Közöny* okt. (8.) füzetében *Bartal* Antal közli »A magyarországi latinság különös sajátosságai«-ról felolvasott értekezését, érdekes példáit mutatta be a magyaros latin nyelvnek. *Bleyer* Jakab a 8. és 9. füzetben ismerteti *Kazinczy*nak az *Auróra* körrel 1830-ban folytatott polemikáját, melynek oka az volt, hogy *Kazinczy* lefordította *Pyrker* »Szent hajdan gyöngyeci« cz. művét. *Csapó* G. *Antonin* befejezi »A görög államkormányzás Xenophonnál és Platónál« cz. értekezését. — A nov. (9.) füzetben *Reményi* Ede »Anyai jellemek Homerosz eposzaiban« cz. alatt ismerteti mint anyákat: *Hekabet*, *Andromachet*, *Aphroditet*, *Heret* és *Thetist*. *Váry* Rezső ismerteti *Nazianzi Gergelynek* a *Medici*-könyvtárban levő görög verses codexét. *Bergmann* Ágost méltatja a 100 év előtt született s korán elhalt *Platen* Ágost német költő működését. *Pecz* Vilmos még egyszer hozzá szól a magyarok egy régi nevének, a *Szabartoi*-aszfaloi-nak magyarázatához. — Minkét füzet az újabb phil. irodalom ismertetése s vegyesek zárják be.

A *Magyar Könyvszemle* jul.—szept. (3.) füzetében *Asbóth* Oszkár befejezi az 1494. évi zenggi glagolita misekönyv ismertetését. *Fülöp* Sándor a közkönyvtáraknak beküldendő köteles példányok kérdését tárgyalja. *Kanyaró* Ferencz »*Salamon* és *Markalf*« első kiadására vonatkozó bibliographiai észrevételeit közli. *Herzfelder* A. *Dezső* ismerteti s részben közli *Kolozsvári Czementes* János XVI. sz. beli magyar író »A boldogság könyve« cz. munkáját, mely vegyi műveletekre, pénzverésre vonatkozó észrevételeket foglal magában. — Szakirodalm., könyvtárak állapota s vegyesek zárják be a füzetet. s. l.

Az *Ethnographia* 4. füzete *Kuun* Géza gr. szép elnöki megnyitójával kezdődik, melyet a Néprajzi Társaság mill. díszgyűlésén tartott. Ezt követi *Szmrecsányi* Miklós dr. min. o. tanácsos válaszbeszéde, majd *Katona* Lajos összefoglalása: ethnológiánk eredményeiről és feladatairól. Dr. *Kovács* Gyula

a néprajzi kiállítást írja le, a kiállítási falu házaiból nyolczat képben is bemutatván. *Istvánffy* Gyula a borsodi matyó nép életét ismerteti. *Elek* Zoltán gömörmegyei babonákról ír; *Wislocki* Henrik a sokácz néphit köréből közöl jellemző szokásokat. *Munkácsi* Bernát: a régi magyar lovas temetkezés keleti változatairól ír egy darabos cikket, nyakatekert magyarsággal. Pl. ezt, hogy »et alium equum comedunt« így fordítja: »egy másik lovat *megint* megesznek« (303 l.). (Kétszer eszik meg?, »*Megtöltik* bőrét szalmával« (értsd: kitömik). Ezt, hogy »in *latera* illius foveae« így fordítja »ama gödör mélyében« (oldalában helyett). »A többieket úgy teszik, a mint mondva volt« (E helyett: egyebet úgy tesznek stb). »Szabadságukban áll nem fizetni adót az egy évig« (usque ad annum); »az ősi *nyers* lovas temetkezés« (hát *sült* lovas temetkezés is volt?) »De az ő dühök nemcsak az emberekre *terjed*« (307. l.). »A midőn pedig meghalt, *öt* eltemetik« (nem más?) »Azt hiszik, hogy az emberek mulathatnak a *halálukat követő korban*« (308.) »Neki *egy* nagy széles gödröt csináltak... és földszítve *egy* székre *ültették* s *vele együtt oduállították* a legjobb lovat, mely neki volt« (309.) »A halottak egymással egybe vannak házasodva *másik* világon... »azt hívén, hogy az egybekeltek ott *résztesznek* (miben?) s megeszik azt, a mit elszórtak.« »Tanácsot kérnek a csillagjósoktól, hogy mely ajtón át kell azt (t. i. a holttestet) *kimeneszteni*« (310.) »Az elhunytakat teljes öltözetben, *sapkával* takarítják el« (talán sapkástól?). »*Levágják és fölégetik* (nem *leégetik*?) az ő legjobb lovát is«. Nála a »holmi« a mely már magában is többet jelent, ilyen alakokban olvasható: »*összes holmijait*« »a halott *holmijainak* sírba tételét lábtól«, »a halottat *holmijaival* együtt helyezik a sírba«, »a halott mellé kerülnek apró *holmijai*«. Nála a kötőfék: »lókötelei«. Nála *egy* lovat *lopkodnak*: »A halott feje tájához pedig néha lovat kötnek oda, melyet a kirgizek el szoktak *lopkodni*: (darabonként?) — A végén ezzel koronázza meg darabos cikke egyik felvonását: »Az utóbb említett szokások *másai* a szkithák halottas szokásainál *találkoznak*« (valjön kivel?) Mindezek különösen hangzanak olyan *magyar* nyelvész tollából, a ki mások szavaiba ugyancsak szeret belekötni, s a ki az Etnographia ezen füzetét is nagyhangú személyeskedő polemiákkal végzi. A »lovas temetkezés« tanulsága különben elég érdekes, mert a felhozott példákkal éppen Munkácsi bizonyítja »a török, mongol és magyar egyezések«-et, a mi ellen egyébként türelmetlenül harcolni szokott. A dr. Horváth Gézával folytatott polemiában ízlését jellemzi, hogy a finn-jugra tisztátlan féreg nevekkal szemben diadalmasan kijátszik egy török eredetűt, ezt mondván, hogy »a t... mellett ott van igazi elvitázhatatlan török szó gyanánt az apró t... nek *serke* neve.« No de »de gustibus non est disputandum«.